

УДК 111 УДК 621.785

Лазечний І.М.¹, Кононенко Ю.І.², Лисиця О.В.³, Корнійчук Д.Ф.⁴

¹ канд. техн. наук, Запоріжжя

^{2,3} старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

⁴ студ. гр. ІФз-211сп НУ «Запорізька політехніка»

СПОСОБИ ВИЗНАЧЕННЯ ТРИВАЛОСТІ НАГРІВАННЯ ВИРОБІВ ПРИ ТЕРМООБРОБЦІ

Підвищення якості, продуктивності, надійності та довговічності деталей машин та інструментів значною мірою визначається розробленням якісної технології, одним з найважливіших етапів якої є термічна обробка, що формує кінцеві експлуатаційні властивості металевих матеріалів. У свою чергу якість термічної обробки залежить від правильного вибору матеріалу для конкретних умов експлуатації, вірно обраних видів та основних параметрів термічної обробки, дотримання розробленої технології термічної обробки і контролю якості.

Режими термічної обробки характеризуються температурою, часом і швидкістю нагрівання, тривалістю ізотермічної витримки, швидкістю та тривалістю охолодження. Складність визначення тривалості нагріву, витримки та охолодження пояснюється багатьма факторами: температурою та характером робочого середовища, розміром та формою деталей, які нагріваються, способу укладання їх в печі, теплопровідності металу тощо.

Існує декілька способів визначення тривалості нагрівання t_H .

1. Середня швидкість нагрівання $\overline{V_H}$ є заданою, тоді:

$$\tau_H = (t_{ВИР..K} - t_{ВИР..П.}) / \overline{V_H} \text{ год,} \quad (1)$$

де $t_{ВИР..П.}$, $t_{ВИР..K}$ – температура виробу початкова і кінцева відповідно.

2. τ_H визначається за емпіричним рівнянням:

$$\tau_H = S \cdot k \cdot f \cdot L_L, \quad (2)$$

тут S – характеристичний розмір (радіус кулі, циліндру тощо), мм;

k – коефіцієнт форми;

f – коефіцієнт розташування виробів;

L_L – коефіцієнт легування, хв/мм.

3. Для виконавців (термістів) τ_H можна розраховувати так:

$$\tau_H = (20 \dots 90) \cdot h, \text{ с} \quad (3)$$

h – товщина стінки або діаметр циліндричної заготовки (тут 20...90 с/мм).

Чим вище температура нагріву, тим меншим буде значення τ_H .

4. При нагріванні виробів в печах-ваннах τ_H визначають як

$$\tau_H = K_1 \cdot \left(\frac{V}{F} \right) K_\Phi \cdot K_P, \quad (4)$$

де K_1 – коефіцієнт, котрий залежить від температури (довідник);

V – об'єм виробу, см³;

F – площа зовнішньої (тобто теплосприймаючої) поверхні, см²;

K_Φ – коефіцієнт форми виробу (довідник);

K_P – коефіцієнт розвиненості поверхні.

5. В наведених вище рівняннях в явному вигляді відсутні дані щодо маси садки, теплоємності матеріалу виробу, умов передачі тепла, площі теплосприймаючої поверхні виробів, температур робочого (нагрівального) середовищ та температур виробів на різних етапах нагрівання. Це враховано в наступному рівнянні

$$\tau_H = \frac{M_C \cdot \bar{c}}{\alpha_\Sigma \cdot F_{TO}} \ln \left(\frac{t_{СЕР} - t_{ВИР..П.}}{t_{СЕР} - t_{ВИР..K}} \right), \text{ с.} \quad (5)$$

Тут M_C – маса садки, кг;

$\bar{c}$ – середня теплоємність матеріалу в інтервалі $t_{ВИР..П.} - t_{ВИР..K}$ (довідникові дані, Дж/(кг·К));

α_{Σ} – сумарний коефіцієнт тепловіддачі від робочого середовища (конвекцією та випромінюванням) до поверхні виробу, Вт/(м²·К);

F_{TO} – площа теплосприймаючої поверхні усіх виробів садки;

$$F_{TO} = F_{TO1} \cdot n_C,$$

n_C – кількість виробів в садці;

F_{TO1} – площа теплосприймаючої поверхні одного виробу;

t_{CER} – температура середовища.

Рівняння використовується в тому випадку, якщо температура середовища є величиною постійною.

Вибір того чи іншого способу визначення тривалості нагрівання τ_H здійснюється технологом з урахуванням особливостей виробництва та виробу.